

Kırgızistandaki Ahıska Kürtleri - I

Nilüfer DEVRİŞOVA

1944'te Türkler, Kürtler, Hemşinliler olmak binlerce insan, Ahıska'dan Orta Asya'ya sürgün edildiler. Soğuk kış günlerinde, hayvan vagonlarında bir ay süren yolculuk sırasında çok kayıp verdiler. Sağ kalanlar, tohum gibi Orta Asya ülkelerine serpildiler. Ahıska'dan sürülen bu insanların çekeceği bin bir acı, asıl bundan sonra başlıyordu. Çile, huzursuzluk, yurtsuzluk, Ahıskalının alın yazısı oldu. 65 yıldan beri Ahıskalılarının hayatı gurbetlerde savrulup gitmektedir. Sovyetler Birliği zamanında vatana dönüş müracaatları havada kaldı. Dönebilenler de Gürcü yöneticileri tarafından geri gönderildi.

Biz bu yazımızda yıllar önce bizim gibi Ahıska topraklarından uzak diyarlara sürülen Kürt kardeşlerimizden bahsedeceğiz. Bugün Orta Asya topraklarında Ahıskalı göçmen Kürtlerin sayısı çoktur. Bunların büyük bir kısmı Kırgızistan'dadırlar. Celalabat, Oş ve Bişkek şehirleri başta olmak üzere birçok köy ve kasabalarda yaşamaktadırlar. Kırgızistan'da yaşayan Ahıska Kürtlerinin sayısının 33.000 olduğu

söylenmektedir. Çoğunun hayat tarzı, kültür ve konuşma dilleri Ahıska Türklerinden farksızdır. Bazıları Kürt olduğunu bile kabullenmiyor, istisnasız "Ben Türk'üm!" diyor. Kürt olduğunu kabullenenler bile Türklerle kardeş olduklarını ve aralarında hiçbir farkın olmadığını söylüyorlar.

Ahıskalı Kürtleri biraz daha yakından tanımak, geçmişte yaşadıkları sıkıntıları ve bugün yaşadıkları hayat biçimlerini öğrenmek için Ahıskalı yaşlı ve genç Kürt kardeşlerle konuştuk. Bişkek'in Oroh köyünde yaşayan Recep dede, Ahıska'daki mutlu hayatını ve bugüne kadar yaşadığı acı tatlı hatıralarını anlattı. İşte sorularımız ve cevapları:

Recep dededen, Ahıska'nın hangi köyünde ve hangi tarihte doğduğunu soruyoruz.

Ben, Recep Mirzayev. 1925'te Ahıska'nın Tshalpile köyünde doğdum. Köyümüz Türkiye'ye çok yakındı, arada sadece küçük bir nehir vardı diğer taraf Türkiye'ydi. Türkiye'de okunan ezanlar ve öten horozların sesi bizim köyden duyuluyordu. Oralarla ilgili çok güzel hatıralarım var. Türkiye tarafına çok geçerdik, bahçelerden elma toplardık. Ellerimiz, kucaklarımız dolu elmalarla evimize geldik. İkinci Dünya Savaşı başlayınca araya duvar diktiler, ondan sonra bir daha geçemedik.

Şimdi akrabalarınız nerede yaşamaktadır?

Annem ve babam 1946'da Özbekistan'da vefat ettiler. Büyük kardeşim 1992'de, küçük kardeşim de 2009'da vefat ettiler. Ablam çifte vatandaşlığa sahip, hem ABD'de hem de Irak'ta yaşıyor. Diğer akrabalarımın çoğu Irak'ta ve ABD'de yaşıyorlar.

Ahıska'dayken okula gittiniz mi?

Recep Mirzayev torunları Said ve Hanife'yle.

Evet, okula gittim kızım. Beşinci sınıfa kadar okudum. Köyümüzde okulumuz vardı, Dersler, Azerî Türkçesiyle veriliyordu. Hocalarımız da Azerî'ydi. Bütün dersler okutuluyordu, coğrafya, tarih, matematik... 1941'den sonra başka okulda okumaya başladım. Orada ancak bir sene okuyabildim; çünkü beni çalışmak için Azerbaycan'a gönderdiler. 17 yaşında Azerbaycan'daki Karadiz demiryolu istasyonunda çalışmaya başladım. Bir sene sonra, yani 1943'te izinle eve geldim.

Ahıska'nın hangi köyleri Kürt'tü ve sayıları ne kadardı?

Ahıska'nın birçok köyünde Kürtler yaşıyordu. Hatırladığım kadarıyla Çaral'da iki aile, Çixet'te üç aile vardı. Bunun gibi Çağışman, Adigön, Abastuban, Gomora'da da Kürtler yaşıyordu ama miktarını tam olarak bilemiyorum. Ama bütün köyleri çok iyi hatırlıyorum. Eğer gidersem her yeri size gösterir anlatırım. Bilhassa Adigön'ü çok iyi hatırlıyorum, hiç unutamadım oraları.

Çevre köylerde kimler yaşıyordu? Onlarla aranız nasıldı?

Çevre köylerde ve bizim köyde Türkler, Ermeniler ve Gürcüler yaşıyorlardı. Bunlardan başka milletten yoktu. Biz dört ayrı millet çok iyi yaşıyorduk. Aramız iyiydi, hiçbir anlaşmazlık yoktu, kardeş gibi yaşıyorduk.

Devlet sizi hangi milletten görüyordu? Devletle aranız nasıldı?

Gürcüler bizi ayırmıyordu. Türk-Kürt fark etmezdi onlar için. Devletle de aramız iyiydi. Sürgüne kadar çok iyi yaşıyorduk. Bu yüzden bizim oralardan sürülmemiz bana çok garip geliyor. Devletle çok iyi geçinirken nasıl oldu da biz buralara sürüldük...

Âdetleriniz nasıldı? Ramazanda oruç tutulur muydu?

Bütün âdetlerimiz vardı kızım. Düğünleri, sünnet törenlerini kendi âdetlerimize göre yapardık. Nasıl ki şimdi burada yapıyoruz, orada da öyle yapardık. Buna da kimse bir şey demezdi. Ramazanlarda hepimiz oruç tutardık. Camilere rahatlıkla gidip ibadetlerimizi yapardık. Türklerle beraber cuma namazlarına, bayram namazlarına giderdik. Bizim köyde Müslüman az olduğu için cami yoktu; bu yüzden bize yakın olan Vale köyüne giderdik. Bizim köyle arası on beş dakikaydı.

Peki, sürgün nasıl gerçekleşti? Nasıl oralardan sürgün edildiniz?

14 Kasım'da evimizin önüne askerler geldi. Bizi Orta Asya'ya sürgün edeceklerini ve gerekli eşyala-

Hanife ile Nilüfer

larımızı toplamamız için üç saat mühlet verdiklerini söylediler. Bu haber karşısında ne olduğunu anlayamadık. Bizim köyde beş aile Kürt'tü. Birkaç aile de Türk... Diğerleri hep Ermeni'ydi. Ermenilere kimse bir şey demedi, sadece Türklerin ve Kürtlerin sürüleceğini söylediler. Her evde üçer asker vardı. O gece hepimizi hayvan vagonlarına doldurdular. Aramızda öyle çocuklar vardı ki ne anası vardı ne de babası... Babaları savaşa gönderilmişti; onların çocukları bile vagonlara sıkış tepiş dolduruldu. Sürgün yolculuğu çok uzun sürdü. Her istasyonda bize yemek veriyorlardı, açlıktan ölmememiz için.

Sürgünde Ahıska Kürtleri... nerelere gönderildi? Toplu olarak mı yaşıyordunuz? Diğer sürgündeki Türklerle ve Hemşinlilerle aranız nasıldı?

Sürgünde Kürtler, Kazakistan, Özbekistan ve Kırgızistan'a gönderildiler. Hepimiz dağınık vaziyette değişik köylerde yaşıyorduk. Biz ailece Semerkant'a geldik. Diğerlerini başka yerlere gönderdiler. Bizimle beraber sürülen Türkler ve Hemşinlilerle aramız iyiydi. Sürgünden önce de çok iyiydi. Aramızda hiç kötü şey yaşanmadı.

Sürgünün sebebini ne olarak görüyorsunuz?

Sürgünün sebebini anlamadık ki, devletle de,

İsabali Mürseloğlu

Gürcü ve Ermenilerle de bir derdimiz yoktu. Bir gün ansızın askerler geldi. "Alman ordusu buralara gelecek! Onun için sizi buradan çıkaracağız!" dediler. Şimdi anlıyorum ki onların hedefi Ahıska'yı bizim elimizden almakmış. Belki de bizi çekemediler, çünkü çok iyi yaşıyorduk.

Vatana dönüş konusunda ne düşünüyorsunuz? Genel olarak Kürtler neler düşünüyor?

Ben, Ahıska'ya dönmek istiyorum. Ama çocuklar dönmek istemez. Çünkü onlar buralara alıştılar, zorla da tutup götüremezsin. Ben oraları görüp bildiğim için geri dönmeyi istiyorum. Yaşlı olan herkes isteyecektir geri dönmeyi. Ama gençler istemez. Onların dünyaya bakışı başka. Irak'a gitmek isteyebilirler.

Şu anda yaşadığınız memleketten memnunsunuz? Başlıca problemlerinizi nelerdir?

Evet, memnunum kızım. Allah'a şükür çok iyi yaşıyoruz. Bana göre fark etmez. Yaşlandık artık, daha ne isteyebiliriz ki... Gençlerimizin geleceğinin iyi olmasını isteriz, bunun için devlet imkân sağlasın. Yıllar önce bizim yaşadıklarımızı onlar yaşamasın.

Recep dedenin sohbetine doyum olmuyor ama sohbetimizi bitirmemiz gerekiyor. Sohbeti Recep dedenin torunları Said ve Hanife'yle devam ediyoruz.

Said'e Ahıska'ya dönmek isteyip istemediğini soruyoruz.

Köyümüzden ve akrabalarından dönenler olursa

ben de dönerim. Fakat oraya ilk önce gezip görmek için gitmek isterim. Eğer beğenirsem sonra gelir ailece gideriz. Daha oraları ne gördüm ne de hayat biçimini bilirim. O yüzden acele karar vermek istemiyorum.

Kendine vatan olarak nereyi görüyorsun?

Geçen sene Türkiye'ye gittim oraları çok beğendim. Irak'a da gittim, Irak'ı daha çok beğendim. Kürdistan'ı çok beğendim. Oralarda yaşamak isterim. Türkleri çok beğeniyorum, iyi bir millet. Kendime tabii vatan olarak Irak'ı görüyorum. Gelecekte ailem ve akrabalarımınla beraber Kürdistan'da yaşamak isterim.

Türk-Kürt ilişkilerini nasıl buluyorsun?

Türkiye'de iki sene Kürt olmama rağmen hiçbir zorluk çekmeden çalıştım. İstedğim gibi çalışıyor, istediğim gibi de geziyordum. Kimse beni rahatsız etmedi. Türkiye'nin Kürtlere hiçbir kötülüğü yok, sadece onlar gücünü yanlış yolda kullanan ve iki kardeş milleti birbirine düşman eden insanların peşindeler. **Türkiye, Kürtlerle değil PKK'yla savaşıyor.** Ben, Irak'tan Türkiye'ye geçerken yanımda Kürt bayrağı vardı. Sınırdaki hepsini aldılar, Türkiye'ye o bayraklarla girmeme izin vermediler. Türklerin bu tutumunu haklı buluyorum. Bayrak bile olsa tedbir alınmalıdır diye düşünüyorum. Başka millet de aynıını yapardı. Bu konuda Türkiye'yi kınamıyor, takdir ediyorum.

Peki, milletin geleceği için ne yapmak istersin?

Milletim yıllardan beri gurbetlerde dağınık bir şekilde sürgün hayatı yaşıyor. İstiyorum ki milletimin çektikleri son bulsun. Bütün Kürtlerin aynı topraklarda, aynı bayrak altında, huzurlu bir şekilde yaşamasını, aynı dili konuşmasını, aynı kültürü yaşamasını isterim. Eğer elimden gelirse bunları yapmak isterim.

Said'le sohbetimizden sonra sıra Hanife Hanıma geliyor. Hanife'nin düşündükleri bambaşka. Hanife'ye Ahıska'ya dönmek isteyip istemediğini soruyorum.

Tabii isterim! Ahıska'ya dönmeyi çok istiyorum. Dedelerimiz, ninelerimiz yıllar önce Ahıska'dan sü-rüldüler. Oralar bizim vatanımız.

Türkiye'yi mi yoksa Gürcistan'ı mı kendine daha yakın devlet olarak görüyorsun?

Türkiye'yi çok seviyorum, ama kendime yakın devlet olarak Gürcistan'ı görüyorum. Çünkü atalarımız oralarda doğdu, oraları kendine vatan edindiler.

Kendine vatan olarak nereyi görüyorsun?

Vatan olarak Gürcistan'ı görüyorum. Irak'ta yaşamak istemiyorum. Orada ayrımcılık var. Irak'ta

Kürt başka, Türk başka... Ben bunu istemiyorum. İstiyorum ki Türk de bir olsun Kürt de.

Bu kadar konuşunca söz PKK terör örgütüne geldi. Acaba Hanife, PKK hareketine nasıl bakıyordu?

Kürtlerin Türklere böyle davranmasını hiç doğru bulmuyorum. Onlar, Türk-Kürt ayrımcılığı yapıyorlar. Türkleri Kürtlere ve Kürtleri de Türklere düşman etmeye çalışıyorlar. Hâlbuki biz aynı milletin insanlarıyız. Geçmişe baktığımız zaman Türklere o kadar çok ortak yönümüz var ki, aynı dini, aynı kültürü paylaşmışız; aynı topraklarda yüzyıllar boyu yaşamışız. Bugün Türkiye’de yaşanan çatışmaya bir anlam veremiyorum. Onlar böyle kan dökerek, çatışarak neyi halledecekler? Her şeyi doğru yoldan çözmeliler. Kürt-Türk bölücülüğü olmamalı. Bizler aynı milletin insanlarıyız.

Sohbetimize Bişkek’in Zarya köyünde yaşayan İsabali dedeyle devam ediyoruz. İsabali Mürseloğlu, 1928’de Ahılkelek’in Xıryan köyünde dünyaya gelmiş. İsabali dedeye memleket-teyken okula gidip gitmediğini soruyoruz.

Okulda üçüncü sınıfa kadar okudum. Derslerimiz Gürcüceydi. Okulda bütün dersler vardı. Daha sonra bizim okula Azerbaycan’dan öğretmen geldi ve Azerice öğrendim.

Devlet sizi hangi milliyetten sayıyordu? Sizler kendinizi kim olarak gördünüz?

Devletin bizimle bir ilgisi yoktu. Türk-Kürt fark etmezdi. Bizi aynı milletin sayıyordu. Öyle ayrımcılık olduğunu hatırlamıyorum. **Ben şahsen kendimi Türk olarak biliyorum.** Hepimiz aynı millettiniz. Bana göre hepimiz aynıyız. Kürtlüğünü kabul edip bunu açıkça söyleyenler çoktu.

Kürtler Ahıska’nın hangi köylerinde yaşıyorlardı?

Nüfuslarını bilmiyorum ama şu köylerde Kürtler yaşamaktaydı: Koltaxe, Rustav, Oxere, Orpola, Horoma, Odunda, Uraşel, İntel, Agara, Saguli, Gankit,

Xıryan, Tirbon, Tibet...

Çevre köylerde kimler yaşıyordu? Onlarla ilişkileriniz nasıldı?

Çevre köylerde Gürcüler, Ermeniler ve az sayıda da Azeriler vardı. Köyümüzde ve etrafında daha çok Ermeniler yaşıyordu. Hepsiyse aramız iyiydi. Türkiye’den gelen Ermeniler bizim gibi konuşuyorlardı. Onlar bizden kız alırlardı biz de onlardan alırdık.

Âdetleriniz nasıldı? Komünizm zamanı Ramazanda oruç tutulur muydu?

Âdetlerimizi yapıyorduk. Oruç tutar, kurban keserdik.

Sizce sürgünün sebebi neydi?

Kızım, gece saat ikiydi, askerler evimize geldiler. Türklerin gelip bizi basacağını söylediler. Bu yüzden bizleri Orta Asya’ya sürgün edeceklermiş. Bize söylenen buydu. Herkesle aramız iyiydi. Bu sürgünün sebebinin hâlâ anlamış değilim.

Kendinize en yakın devlet ve millet olarak kimi görüyorsunuz?

Ben en yakın millet de devlet de Türkiye’dir. Atatürk’ün milletini kendime yakın görüyorum kızım.

Not: Bu röportajları yapmamda yardımlarını gördüğüm Resul Raşidov ve İzmire Odabaşeva’ya teşekkür ederim. N. D. ●

http://e-magaza.ttk.org.tr/switch.php?file=ProductInfo&cat_id=88&product_id=2110

